

Правни факултет Универзитета у Нишу
КЛИНИКА ЗА ГРАЂАНСКО ПРАВО
Клинички програм обуке за заштиту права жена

КЛИНИЧКИ ПРОГРАМ ОБУКЕ ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА ЖЕНА (2007. година)

I. Циљеви и исходи учења/обуке

Клинички програм обуке за заштиту права жена дизајниран са циљем да студенти стекну општа и посебна знања о, de facto и de jure, друштвеном и правном положају жена и о међународним и домаћим стандардима остваривања и заштите људских права жена, да постану оспособљени да разумеју идеју и концепт родне равноправности и једнаких могућности и начине његове практичне реализације у друштвеним односима, те да кроз рад на пружању бесплатне правне помоћи женама буду у стању да критички анализирају родно неутралне законе и стекну практично употребљиво знање, усвоје професионалне навике и стандарде правног професионализма и правне етике и савладају неопходне правничке вештине.

Савладавањем Клиничког програма обуке за заштиту права жена, студент ће бити оспособљен и компетентан да:

- пружа правне информације у погледу законом предвиђених и регулисаних права жена и начина њихове правне заштите;
- правилно тумачи и примењује правне прописе који се тичу права жена;
- идентификује право, утврђује правно релевантне чињенице и врши правилан избор метода правне заштите;
- води интервју са клијентима у складу са стандардима правног професионализма, што подразумева вештине и технике активног слушања, изражавања саосећајног разумевања, постављања питања и др.;
- води процес саветовања и пружа правне савете;
- успоставља професионални однос и адекватну комуникацију са клијенткињама;
- саставља правне документе у складу са прописаним правилима и стандардима правне струке;
- критички сагледава проблеме у остваривању права жена на правну заштиту и права жена сагледава као развојно питање, питање људских права, владавине права и демократије;
- критички анализирају и евалуирају законска решења, правну праксу и функционисање правних институција у домену заштите права жена;

- покреће иницијативе за унапређење друштвеног и правног положаја жена, о реалним правним и друштвеним положајем социјално угрожених и маргинализованих категорија становништва и друштвених група;
- доприноси успостављању приступачног, транспарентног, ефективног и делотворног правног система, у коме сви правни субјекти имају приступ правосуђу;
- правилно сагледава и разуме значај стандарда правног професионализма и правне етике и правне културе у заштити и унапређењу женских људских права, принципа владавине права и правне државе;
- залаже се за установљавање и развијање афирмативних мера акције у односу на жене, посебно жене из вишеструко дискриминисаних друштвених група;
- предано и упорно залаже за клијенткиње и превазилази сопствене предрасуде и стереотипна схватања у односу на жене;
- уочава, сагледава и истражује друштвене и правне појаве и проблеме везане за права жена и даје креативне предлоге за њихово решавање;
- шири информације о правима жена, међународним и домаћим стандардима родне равноправности и концепту једнаких могућности унапређује своје правничко знање и развија вештине и способности, и
- користи савремену информатичку технологију и правне базе у свом свакодневном раду.

II. Начини и методи обуке

У Клиничком програму обуке за заштиту права жена тежиште практичног образовања студената јесте рад студената са стварним клијентима-женама, док је обука у симулираним условима, кроз радионице, играње улога и др., редукована и сведена на неопходни минимум.

Први део обуке чини општа обука студената у савладавању правничких вештина креирана је тако да обезбеђује стицање вештина и стручно оспособљавање за обављање адвокатско-судијске професије, тако да се као незаобилазни облици опште обуке јављају:

- правни професионализам и правна етика
- правни интервју
- саветовање
- писање правних докумената

Други део обуке обухвата едукацију студената у домену права жена, при чему се обрађује сам концепт женских људских права и најзначајнија статусна, лична и имовинска права жена, као што су брачна и породична права жена, имовинска права, право на заштиту од насиља у породици и др. Други део обуке започиње анкетирањем студената, које има за циљ да покаже у којој мери студенти-полазници препознају проблем женских права.

Трећи део обуке састоји се од обуке за рад на рачунару и коришћење правне базе Параграф Нет. У обуку су укључени студенти који нису оспособљени за рад на рачунару.

Четврти и најзначајнији део обуке одвија се у огледној адвокатској канцеларији Правног факултета у Нишу, у којој студенти, под надзором професора и адвоката, пружају бесплатну праву помоћ.

III. План и програм обуке

ПРВИ ДЕО ОБУКЕ ОПШТА ОБУКА

Подтема: Правни професионализам и правна етика

Извршилац: проф. др Наташа Стојановић

Циљ учења: Под правним професионализмом се најчешће подразумева скуп знања и врлина које правник треба да поседује како би на најбољи начин могао остварити адвокатско-судску функцију. Адвокат-судија професионалац је човек који има довољно правничког знања, вештина и врлина да буде стучан, убедљив, ауторитативан, комуникативан, самоуверен, ефикасан у раду, стрпљив у разговору са клијентима и низ других вештина и врлина. Пошто се адвокатска професија разликује од судијске, то се од њих захтевају и нешто измењене вештине и врлине. Тако се од судије захтева стручност на првом месту, затим објективност, правдољубивост, поштење, савесност и преданост професији, храброст (самоувереност) у вршењу своје професије. Адвокатска професија захтева, поред доброг познавања материјалног и процесног права (судске праксе, обичајног права итд.) и познавање психологије, комуникативност, реторичке способности, моћ убеђивања, вештину преговарања, вештину постављања питања и закључивања, избор стратегије и сл. У бављењу својим професијом адвокати и судије се срећу са бројним моралним проблемима. У програму опште обуке полазника Клинике, потребно је указати на одређена правила друштвене заједнице која представљају његову моралну матрицу, а самим тим представљају и основу понашања сваког појединца као моралног и честитог човека. Адвокат се не сме понашати на начин да ремети основна правила етичности, злоупотребавајући своју професију (знање и вештину), тежећи неправичним решењима, нечасном понашању и вређајући принцип једнакости пред законом. Он не сме да стане уз неморални и неправично понашање, јер је он помоћник Јустиције (Богиње правде) и део друштвене заједнице која од њега захтева савесно, правдољубиво, професионално и разумно понашање.

Студенти морају овладати овом вештином.

Време: 12.4 - 19.4.2007. 135 мин.

Преглед рада:

Подтема:	Кључна тачка учења	Метод и техника	Време
Организација пословања у адвокатури Значај адвоката у праву Пословни простор за обављање адвокатуре Радно време Приступ клијенту Пословне књиге	Да студент стекне увид у адвокатску делатност, у пословни простор у коме се она одвија, вођење књига, идентификација клијента и сл. Да стекне знања о изгледу и опремљености канцеларије, о облачењу адвоката и његовом понашању	Кратак увод Радионица Опремање канцеларије Опаске студената и дискусија	10' 25' 25' 25'
Адвокатска етика Часност-појам Приврженост послу Сталоженост, Успешност Интелект Поверљивост	Да студент препозна елементе правне етике. Да сазна садржину појединих појмова да разликује етичко од неморалног понашања	Кратак увод Радионица Дискусија	10' 25' 15'

Техничка средства за обуку	Радни материјал за полазнике
Фломастери, ФЦ хартија, лаптоп, видео бим и платно	Текстови из књиге "Практично образовање правника", група аутора, Ниш, 2003. Фотокопирани материјал за радионицу, одговарајућа правила, кодекс, закони.

Подтема: Правни интервју

Извршиоци: проф. др. Мирко Живковић и проф. др. Мирослав Лазивић

Циљ учења: Правни интервју представља једну од веома значајних вештина коју студенти морају савладати, пре него што се упусте у рад са стварним клијентима. Интервјуом се остварује први контакт између адвоката и клијента који треба да омогући остваривање бројних „функција“. Интервју је сусрет две особе које се не познају, али које имају различита очековања; клијент да му адвокат реши настали правни проблем, а адвокат да придобије клијента, преузме његов правни случај и заради новац од те услуге која је део његове професије. Зато се интервју мора одвијати у неколико фаза, у којима ће клијент „пробити лед“, испричати правни проблем на начин да адвокат добије довољно чињеница за постављање правних хипотеза за евентуално решење случаја, да га, стварајући атмосферу поверења, наведе да изнесе све чињенице, што би му омогућило правну квалификацију случаја итд.

Време: 19.4. - 26.4.2007. 180 мин.

Преглед рада:

Подтема	Кључна тачка учења	Метод и техника	Време
Појам интервјуа	Да полазници/це усвоје појам интервјуа, да уоче циљеве интервјуа, Да одреде фазе и науче разлику међу њима као и значај сваке фазе, да савладају технику питања која прати интервју, да остваре вештине успешног интервјуа.	Кратак увод	10'
Циљеви интервјуа		Појам, циљеви, метод браин сторминг	15'
Фазе интервјуа		Подела студената у више мањих група и припрема за рад	5'
I фаза		Систематизација идеја о циљевима интервјуа	10'
II фаза		Вежба I фазе	15'
III фаза		Вежба II фазе	15'
Структура интервјуа		Вежба III фазе	15'
Завршетак интервјуа		Игрица ради релаксације	10'
		Симулација фаза	10'
		Личне опсервације о интервју	10'
		Предавање о структури	10'
		Вежбе технике постављања питања	10'
		Играње улога разних типова клијената	25'
		Симулације целог интервјуа	20'

Техничка средства за обуку	Радни материјал за полазнике
Фломастери, ФЦ хартија, лаптоп, видео бим, чет-табла.	Текстови из књиге "Практично образовање правника", група аутора, Ниш, 2003. Фотокопирани материјал за вежбе. Фотокопиране вежбе или случајеви за вежбање улога.

Подтема: Правно саветовање

Извршиоци: проф. др Радмила Ковачевић Куштримовић и проф. др Невена Петрушић

Циљ учења: Правно саветовање је вештина која треба да омогући сублимирање резултат постигнутим техником правног интервјуа. Ако је у фази интервјуа, „главна улога“ припадала клијенту, у овој, она, у доброј мери, припада адвокату. У овој фази адвокат мора да, пошто је пажљиво саслушао клијента, добио све и или скоро све потребне чињенице, да клијенту предложи могућа правна решења његовог случаја. Он треба да му предложи могућа решења случаја са свим правним аргументима, за једно, друго или треће решење, предности и мане сваког од њих. Истина, адвокат не треба да сам донесе одлуку о могућем решењу, јер чак и када све око клијентовог случаја буде јасно као на длану, још увек је

могуће да клијент, из својих разлога, не жели понуђено, већ неко друго решење. Зато одлуку мора да донесе клијент, јер правни проблем је само његов, а не и адвокатав. Стога, студенти морају, у оквиру опште обуке, савладати и ову вештину, пре првих контаката са стварним клијентима.

Време: 26.4. - 2.5.2007. год. 180 мин.

Преглед рада:

Подтема	Кључна тачка учења	Метод и техника	Време
Саветовање и давање савета	Да полазници савладају појам саветовања, затим,	Кратак увод	10'
Циљеви саветовања	циљеве саветовања, да науче да користе	Подсећање на интервју и веза са саветовањем	10'
Етапе саветовања	постигнуте вештине из интервјуа, да савладају	Циљеви саветовања - brainstorming	15'
Помоћ клијенту у избору оптималног решења	технику вођења консултација са клијентом. Да савладају	Улога адвоката у процесу	15'
Избор стратегије и тактике	технику анализе предложених решења и избор стратегије.	Симулација случаја-подела у више мањих група	25'
		Дискусија о обављеној симулацији	15'
		Предлагање евентуалних решења симулираних случајева	15'
		Анализа појединих решења, предности и недостаци предложених решења	25'
		Игрица	5'
		Целовита вежба саветовања на примеру из судске праксе	30'
		Комбинација индивидуалног и групног рада	15'

Техничка средства за обуку	Радни материјал за полазнике
Фломастери, ФЦ хартија, лаптоп, видео бим, чет-табла.	Текстови из књиге "Практично образовање правника", група аутора, Ниш, 2003. Фотокопирани материјал за вежбе. Фотокопиране вежбице или случајеви за вежбање улога. Фотокопирани законски текстови.

Подтема: Писање правних докумената

Извршилац: проф. др Гордана Станковић

Циљ учења: У остваривању права учествују правни субјекти, појединци, њихове организације (правна лица) и суд, као државни орган. У поступку остваривања права често се многе правне радње морају обавити у одређеној форми, јер се форма јавља као гаранција и доказ многих, како материјалних, тако и процесних права. Њоме се остварују веома значајни циљеви о којима студенти уче у оквиру наставе права. На програму практичног образовања, потребно је да студенти сами, уз помоћ наставника, приступе писању неких од модела правних аката са којима ће се најчешће стетати у пракси, од бележења предмета (правног случаја), до извештаја о предузетој правној радњи, евидентирању правних докумената, поднесака суду, до одређене врсте уговора материјалног права итд.

Време: 2.4. - 9.4.2007. 90 мин.

Преглед рада:

Подтема	Кључна тачка учења	Метод и техника	Време
Писање правних докумената	Да студент стекне општа и посебна правничка знања из ове области.	Увод Упознавање са законским текстовима	10'
Писање поднесака	Да савлада технику писања докумената.	Метод радионице	15'
Садржина поднесака	Да научи садржину појединих поднесака.	Бреинсторминг	20'
Тужба		Писање појединих докумената	10'
Предлог за споразумни развод брака		Дискусија	25'
Одговор на тужбу			10'

Техничка средства	Радни материјал за полазнике
Фломастери, ФЦ хартија, лаптоп, видео бим и платно.	Фотокопије примерака појединих докумената. Одговарајући законски текстови.

ДРУГИ ДЕО ОБУКЕ ЖЕНСКА ЉУДСКА ПРАВА

Извршиоци: проф. др Слободанка Константиновић Вилић, проф. др Невена Петрушић и мр Наталија Жунић

Тема: Концепт женских људских права

Циљ учења: Да студенткиње/студенти, разумеју и усвоје вишедимензијске аспекте дискриминације жена и критички контекстуализују злоупотребу права жена на

структурном и институционалном нивоу. Да препознају и сагледају важност статуса женских људских права у домаћој и међународној правној литератури и правној регулативи, као и значај промене „родно слепих“ закона за рационалан и разуман развој друштва и равноправност мушкараца и жена.

Време: 28.3.2007. 90 мин.

Преглед рада:

Подтема	Кључна тачка учења	Метод и техника	Време
Шта је дискриминација жена? Род и пол. Жене као маргинална група – како и зашто? Дискриминација жена и људска права. Женска права у контексту дискриминације жена. Концепт женских људских права и разни аспекти женских људских права	Да студенти/студенткиње разумеју и усвоје значење појма дискриминације у јавном дискурсу и повећају степен сензибилисаности за проблеме дискриминације у свакодневном животу. Један од значајних сегмената на који студенти/студенткиње треба да фокусирају пажњу јесте дискриминација жена, као суштинска карактеристика њиховог друштвеног положаја, на индивидуалном и групном нивоу, као и проблем маргинализације жена за објашњење концепта женских права.	<i>Кратак увод:</i> основни појмови, њихова дефиниција и смештање у контекст традиционалног друштва и културе. <i>Радионица о</i> стереотипима, предрасудама и дискриминацији - Колико у свакодневном раду (и свакодневном животу) негујемо постојеће односе доминације (и дискриминације), а колико их демаскирамо и излажемо преиспитивању? Тема: Да ли сам некад била/био дискриминисана/дискриминисан. <i>Личне опсервације студената/студенткиња</i> Идентификујте права која се ускраћују, прикривају и не поштују у свакодневном животу жена.	10' 15' 20'
Женска људска права и забрана дискриминације у домену породичних односа. Право жена на заштиту од насиља у породици. Кривичноправни и породичноправни систем заштите од насиља у	Да студенти/студенткиње на основу анализе посебних аспеката женских људских права, на теоријском и практичном нивоу, разумеју и усвоје основне претпоставке феминистичке	Кратак увод и дефинисање основних појмова. <i>Дискусија</i> Питања: 1. Треба ли жени дозвола мужа да би се запослила? 2. Треба ли муж да туче жена када она не	10' 20'

<p>породици. Женска људска права на раду и последице економске неједнакости жена.</p>	<p>јуриспруденције, која је критичка анализе права и закона, и њихове примене као патријархалних институција. Да аналитички приступе сагледавању домаће и међународне правне регулативе као инструмената у борби против дискриминације жена и за равноправност полова.</p>	<p>извршава његова наређења? 3. Како је заштитно радно законодавство мач са две оштрице? Може ли женама право избора и способност доношења одлука, бити ограничено у име „заштите“? <i>Вежба</i> Да ли су у Србији закони родно сензибилисани?</p>	<p>15'</p>
---	--	--	------------

Техничка средства за наставу:	Радни материјал за студенте/студенткиње
<p>Фломастери, ФЦ хартија лаптоп, видео бим и платно</p>	<p>Текст: „Родни барометар“, Србија, 2006. Gender equality, UNICEF, фото есеј.</p>
<p>Фломастери, ФЦ хартија</p>	<p>CEDAW - одредбе о браку и породици (чл. 16) и одредбе о раду и запошљавању (чл. 11); насиље у породици (Општа препорука бр. 19 усвојена од стране Комитета за елиминацију дискриминације жена) Извод из литературе: <i>Људска права за жене</i>, ОГИ, 2004. Извод из литературе: Др Живојин Алексић, „Криминалистика“ („Специфичности саслушавања појединих категорија сведока“), у: Благојевић, Марина, пр., <i>Матирање мизогиније Србији: дискурси и праксе I</i>, Београд, Асоцијација за женску иницијативу, 2000. стр. 510.</p>

ТРЕЋИ ДЕО ОБУКЕ ОБУКА ЗА РАД НА РАЧУНАРУ И СА ПРАВНОМ БАЗОМ

Организатор и предавачи: Paragraf Net-а и Бранко Стевановић, администратор локалне мреже Факултета

Циљ учења: Оспособљавање за рад на рачунару и за коришћење правне базе Paragraf Net. Обука за рад са правном базом Paragraf Net-а обухвата цео садржај правне базе коју чине: прописи, судска пракса, службена мишљења, модели правних докумената и др.

Време: 9.4. - 13.04.2007

ЧЕТВРТИ ДЕО ОБУКЕ РАД СА РЕАЛНИМ КЛИЈЕНТИМА

Тема: Обука полазника за вођење протокола, документовање и евидентирање рада са клијентима

Извршиоци: професори Правног факултета и адвокати

Циљ учења: Упознавање са документима потребним за евидентирање реалних клијената, њихових захтева, приступ захтевима, време обраде захтева, попис документације клијената и др.

Време: 9.4 - 13.4.2007. 90 мин.

Тема: Практични рад са реалним клијентима

Извршиоци: професори Правног факултета и адвокати

Циљ учења: Примена теоријских знања стечених на студијама правне науке, савладавање практичних правничких вештина, оспособљавање за правилно тумачење и примену законских прописа, усвајање стандарда правног професионализма и правне етике, усвајање професионалних навика, стицање увида у стварни друштвени и правни положај жена, превазилажење предрасуда, препознавање стереотипа, препознавање аката дискриминације према женама, изражавање саосећајног разумевања, успостављање адекватног односа према женама жртвама насиља и других противправних радњи, препознавање случајева повреде права жена, избор адекватних и делотворних метода заштите права жена.

Врста бесплатне правне помоћи:

Пружање правних информација, саветовање, састављање поднесака.

Врста предмета:

Студенти раде са клијенткињама које имају потребу за правном заштитом у домену брачног, породичног, имовинског и статусног права (развод брака, право родитељства, имовинска бртва у браку и ванбрачној заједници, насиље у породици) и заштите од насиља.

Видови правне заштите:

Грађанскоправна заштита (ауторитативно утврђење, осуда на чинидбу, преиначење правне ситуације, извршење и обезбеђење) и кривичноправна заштита.

Начин и метод обуке:

Обука кроз пружање правне помоћи реалним клијенткињама спроводи се по методу искуственог учења.

Студенти раде у малим групама, при чему у току једне сесије један студент непосредно ради са клијенткињом, док остали прате његов рад. Интервју и саветовање се снимају. Непосредно после интервјуа, односно саветовања врши се анализа, према стандардним правилима о пружању повратне информације.

Студент може пружити правни савет клијенту после консултација са професором и адвокатом. Нацрт поднеска, који саставља студент задужен за предмет, анализирају сви студенти у групи. Поднесак се клијенткињи може уручити тек пошто су га прегледали професор и адвокат.

Клијенткињи може бити пружена бесплатна правна помоћ тек кад је упозната са правилима рада на Клиници и изричито се са њима сагласила.

Рад сваког студента оцењује клијенткиња попуњавањем анкетног листа.

У току обуке сваки студент ради са најмање три клијента и комплетно обрађује њихове предмете. Избор клијената врши Координациони тим. Распоред рада са клијентимана припрема члан Координационог тима, уз надзор кординаторке Пројекта.

Студенти дежурају у просторијама огледне адвокатске канцеларије сваког радног дана од 11-13.

Рад студената, професора и адвоката предмет је перманентног мониторинга, који врши чланица Женског истраживачког центра са дугогодишњим искуством у раду са женама жртвама насиља и дискриминације.

Материјал за рад: студентима је обезбеђен неопходан прибор за рад, на располагању су им компјутери и друга техничка средстава, као и стални приступ Интернету. Основне инструкције за рад на пружању правне помоћи садржане су у Посебној публикацији "Практикум за рад на Клиници за заштиту права жена".

Време:

9.4-30.12.2007.

<p>Програм обуке припремио Координациони тим Пројекта, у саставу: проф. др Радмила Ковачевић Куштримовић, проф. др Миомира Костић, др Данијела Гавриловић, мр Наталија Жунић, Александар Пантић, адвокат, и Ирена Ранковић, адвокаткиња.</p>
